

Nd.

166. Frumvarp til laga

[152. mál]

um stöðvun okurlánastarfsemi.

Flm.: Svavar Gestsson, Garðar Sigurðsson, Geir Gunnarsson,
Guðrún Helgadóttir, Hjörleifur Guttormsson, Ólafur Ragnar Grímsson,
Steingrímur J. Sigfússon.

1. gr.

Öll skuldabréf, sem gefin eru út eftir gildistöku laga þessara, skulu skráð á nafn og nafnúmer. Handhafaskuldabréf útgefin fyrir gildistöku laganna skulu skráð á nafn á næsta gjalddaga eftir að lög þessi taka gildi.

2. gr.

Þegar veðskuldabréfi er þinglýst skal fólgeti senda viðkomandi skattstofum upplýsingar um skuldabréfið, kaupanda þess og seljanda.

3. gr.

Þeir, sem starfrækja verðbréfamíðlun eða fasteignasölu, skulu hafa sérstök leyfi til starfseminnar. Leyfi til verðbréfamíðlunar skulu gefin út af viðskiptaráðuneyti en leyfi til fasteignasölu af félagsmálaráðuneyti. Leyfin skulu gilda til tveggja ára í senn.

4. gr.

Bankaeftirlitinu er heimilt að rannsaka fjárhag og rekstur þeirra aðila sem leyfi hafa hlotið til verðbréfamíðlunar skv. 3. gr. Form viðskiptaskjala, sem fela í sér skuldbindingar og geta gengið kaupum og sölum hjá verðbréfamíðlunum, skulu hafa hlotið samþykki bankaeftirlitsins. Félagsmálaráðuneytið skal setja sambærilegar reglur um fasteignasölur og getur ráðuneytið samið við bankaeftirlitið um eftirlit með þeim.

5. gr.

Skuldabréf, sem ekki eru í samræmi við ákvæði laga þessara, eru ógild. Á nafnlausum bréfum verða því ekki reistar innheimtukröfur af neinu tagi.

6. gr.

Bankar og innlánsstofnanir, svo og verðbréfafyrirtæki og fasteignasölur sem hlotið hafa leyfi skv. 3. gr., skulu senda skattstofum allar upplýsingar um kaup og sölu verðbréfa og greiðslur inn á verðbréf fyrir 20. janúar ár hvert fyrir viðskipti næstliðins árs.

7. gr.

Nú selur aðili skuldabréf og skal hann þá tilkynna um söluna og nafn kaupanda bréfsins til viðkomandi skattstofa. Vanræki seljandi skuldabréfs að tilkynna söluna skal hann bera skatta af þeim tekjum sem bréfið gefur af sér.

8. gr.

Seðlabankinn skal birta reglulega tilkynningu um leyfilega hámarksvexti í lánsviðskiptum. Berist bankaeftirlitinu upplýsingar um að einhver aðili taki hærri vexti en Seðlabankinn leyfir eða afföll af skuldabréfum skal bankaeftirlitið tafarlaust rannsaka málið og taka afstöðu til þess hvort viðkomandi skuli halda starfsleyfi sínu áfram. Ráðherra getur þá, að fengnum tillögum bankaeftirlitsins, svipt hann starfsleyfi án frekari viðvörunar.

9. gr.

Bankaefitirlitið getur frá og með gildistöku laga þessara, og þrátt fyrir lög um Seðlabanka Íslands, starfað sem sjálfstæð stofnun og án þess að leita leyfis Seðlabankans fyrir aðgerðum sem byggjast á lögum þessum. Heyrir þá bankaefitirlitið beint undir viðskiptaráðherra.

10. gr.

Ráðherra setur reglugerð um framkvæmd laga þessara.

11. gr.

Lög þessi öðlast þegar gildi en skulu endurskoðuð fyrir árslok 1986. Skal þá viðskiptaráðherra leggja nýtt frumvarp fyrir Alþingi að fenginni reynslu af lögum þessum.

Greinargerð.

Frumvarp þetta er flutt til þess að setja þegar í stað skorður við ört vaxandi okurlánastarfsemi að undanfögnu.

Af hálfu ríkisstjórnarinnar hefur það komið fram að hún er með ýmislegt í athugun er þessi mál varðar en ekki stendur til að grípa til neinna sérstakra ráðstafana þegar í stað. Þingmenn Alþýðubandalagsins telja núverandi ástand óviðunandi og óhjákvæmilegt að grípa tafarlaust til ráðstafana gagnvart okrinu. Því er þetta frumvarp lagt fram og flutningsmenn eru tilbúnir til viðræðna um breytingar á því enda náist markmið frumvarpsins fram.

Ástæðurnar fyrir aukinni starfsemi okurlánara nú eru ekki síst tvær. Það er í fyrsta lagi mikil og almenn kjaraskerðing vorið 1983, sem haldist hefur síðan, og í öðru lagi „vaxtafrelsið“ sem formaður Sjálfstæðisflokksins og forusta Framsóknarflokksins komu á sumarið 1984 og sú upplausn sem fylgt hefur í kjölfarið.

Frumvarpið er flutt í framhaldi af fyrri tillöguflutningi Alþýðubandalagsins um þessi mál og í framhaldi af þeim umræðum sem urðu á Alþingi í síðustu viku um okurvaxtamálin. Frumvarpið byggist enn fremur á samþykktum landsfundar Alþýðubandalagsins.

Um 1. gr.

Greinin er nokkurn veginn samhljóða 2. tölul. 9. gr. frumvarps þingmanna Alþýðubandalagsins, um verndun kaupmáttar o.fl., sem flutt var snemma á síðasta þingi og gerði ráð fyrir því að öll skuldabréf yrðu framvegis skráð á nafn og handhafaskuldabréf þar með afnumin. Þetta efnisatriði er hér endurflutt. Jafnframt er lagt til að þau handhafaskuldabréf, sem nú eru í umferð, verði skráð á nafn næst þegar greitt er af þeim eftir gildistöku laga þessara.

Um 2. gr.

Hér er gert ráð fyrir því að skattstofur fái tafarlaust allar upplýsingar um ný veðskuldabréf, kaupendur og seljendur þeirra. Þar með á skattyfirvöldum að vera kleift að fylgjast með bréfum þessum og að krefja eigendur þeirra um allar upplýsingar varðandi tekjur af bréfunum. Þetta ákvæði er því forsenda þess að vaxtatekjur verði skattlagðar.

Um 3. gr.

Gert er ráð fyrir því að til þess að starfrækja verðbréfamiðlun og fasteignasölu þurfi leyfi frá viðkomandi ráðuneytum og séu þau aðeins gefin út til tveggja ára í senn.

Um 4. gr.

Með ákvæðum þessarar greinar verður bankaeftirlitinu heimilt að hafa reglulegt eftirlit með þeim fyrirtækjum sem hér um ræðir. Þá er gert ráð fyrir því að form skuldabréfa og annarra skuldaviðurkenninga verði samþykkt af bankaeftirlitinu. Sambærileg regla hefur verið lögleidd í grannlöndum okkar.

Um 5. gr.

Sett er inn í frumvarpið öryggisákvæði um að skuldabréf eða hliðstæð kröfubréf falli úr gildi ef þau fullnægja ekki skilyrðum þessara laga. Þar með verða ekki reistar innheimtuaðgerðir, fjárnám, lögtök né nauðungaruppböð á grundvelli slíkra bréfa.

Um 6. gr.

Ákvæði greinarinnar miða að því að auðvelda allt skatteftirlit með starfsemi verðbréfa-fyrirtækja og fasteignasala. Þannig verður þeim skylt að gera skattyfirvöldum grein fyrir öllum viðskiptum sínum. Hið sama gildi um banka og þar með felld niður bankaleynd að hluta til. Ástæðan til þess að fasteignasölur eru hafðar með í lagafrumvarpi þessu er sú að þær gefa út og ganga frá skuldabréfum í stórum stíl. Verði þetta frumvarp samþykkt eiga þessir aðilar að senda frá sér skrá yfir viðskiptamenn sína til skattstofanna á svipaðan hátt og nú gerist með launamiða.

Um 7. gr.

Lögð er sú skylda á eigendur skuldabréfa að þeir tilkynni skattstofum um sölu bréfanna. Vanræki seljandinn að tilkynna söluna ber hann skaðann í formi skatta sem honum er gert að greiða af þeim tekjum sem bréfið skilar af sér.

Um 8. gr.

Nú ríkir algjör óvissa um vexti og þar með réttarstöðu fólks á peningamarkaðnum. Hér er lögð sú lagaskylda á Seðlabankann að hann gefi út tilkynningu um hámarksvexti. Ef bankaeftirlitinu berast upplýsingar um vaxtatöku eða afföll umfram leyfilegt hámark skal eftirlitið án tafar hefja rannsókn málsins. Telji bankaeftirlitið ástæðu til skal það leggja til við ráðherra að viðkomandi aðili verði sviptur starfsleyfi. Ráðherra getur þá, ef honum sýnist svo, afturkallað starfsleyfið án viðvörunar.

Um 9. gr.

Lögin um Seðlabanka Íslands kveða á um starfsskyldur bankaeftirlitsins. Þar er eftirlitið sett undir bankastjórn Seðlabankans. Hér er gert ráð fyrir því að þrátt fyrir þessi lagaákvæði um Seðlabankann eigi bankaeftirlitið að vera sjálfstæð stofnun að því er tekur til starfsemi sem byggist á lögum þessum. Þarf bankaeftirlitið ekki að leita samþykkis bankastjórnar Seðlabankans fyrir aðgerðum sem það telur nauðsynlegar og samrýmast ákvæðum laganna.

Um 10. gr.

Þarfnast ekki skýringa.

Um 11. gr.

Gert er ráð fyrir því að lögin gildi aðeins um skamma hríð óbreytt enda komi önnur lagaákvæði og fyllri þegar reynsla liggur fyrir af lögum þessum.

Í frumvarpinu er ekki gert ráð fyrir öðrum viðurlögum en þeim sem almenn hegningarlög kveða á um. Sjálfsgagt er að Alþingi athugi við meðferð málsins hvort rétt sé að ganga lengra varðandi viðurlög við brotum á lögum þessum.